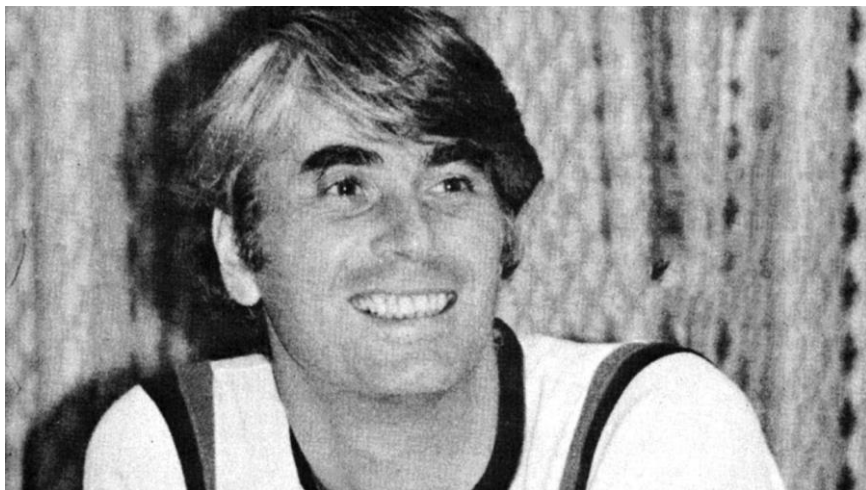

ROBERT NOZICK (1938-2002)

El 1974, Nozick va publicar la seva obra més important *Anarquia, Estat i utopia*. Aquesta obra, inspirada en la filosofia política de John Locke, vol oferir una justificació moral del liberalisme i de l'Estat mínim. Per fer-ho, l'obra procura primer respondre les objeccions que els anarcocapitalistes dirigeixen a l'Estat. Per això, a la primera part, i després d'exposar certs principis liberals bàsics que els anarcocapitalistes i els liberals comparteixen (drets individuals lockeans, dret natural a castigar, etc.), Nozick ofereix contra els anarcocapitalistes un argument a favor de l'Estat. Aquest argument pretén demostrar que, contra el que sostenen els anarcocapitalistes,

un Estat mínim podria sorgir de manera inintencionada sense violar els drets de ningú.

Els llibertaris, són partidaris de que els mercats estiguin lliures de tot lligam: s'oposen a que els reguli l'estat. Però el motiu d'aquesta actitud no és l'eficiència econòmica, sinó la llibertat humana. La seva doctrina central afirma que cadascú té un dret fonamental a la llibertat: el dret a fer el que vulgui amb les coses que posseeixi sempre i quan es respectin el drets dels altres a fer el mateix.

L'Estat Mínim

Si la teoria llibertària dels drets és correcta, llavors moltes activitats de l'estat modern són il·legítimes i violen la llibertat. Només un estat mínim, un que obligui a complir els contractes, protegeixi del robatori a la propietat privada i mantingui la pau, és compatible amb la teoria llibertària dels drets. Qualsevol estat que faci més, mancarà de justificació moral.

“El llibertari rebutja tres tipus de polítiques i de lleis que els estats moderns executen d'ordinari.

1. *No al paternalisme. Els llibertaris s'oposen a les lleis que protegeixen a les persones del dany que poden fer-se a sí mateixes. Mentre no hi hagi tercers que surtin perjudicats i l'individu es pagui les seves pròpies factures mèdiques, l'estat*

no té dret a dictar quins riscos poden córrer els individus amb els seus cossos i les seves vides.

2. *No a legislar sobre la moral. Els llibertaris s'oposen a que s'usi la força coercitiva de la llei per a promoure alguna concepció determinada de la virtut o expressar les conviccions morals de la majoria.*
3. *No a la redistribució de la renda o el patrimoni. La teoria llibertària dels drets descarta que tota llei que requereixi que unes persones ajudin a unes altres, incloses les lleis que imposen impostos per a la redistribució de la riquesa. Per desitjable que pugui ser que els més acomodats ajudin a als menys afortunats, com per exemple, amb subsidis vers la seva assistència sanitària, el seu habitatge o la seva educació, aquestes ajudes s'haurien de deixar en mans dels individus i no ordenar-la l'estat. Segons els llibertaris, els impostos redistributius són una forma de coerció, fins i tot de robatori.”*

[1]

La llibertat com a principi

En *Els fonaments de la llibertat* (1960), l'economista filòsof Friedrich A. Hayek (1899-1992), va defensar que tot intent per a que hi hagi major igualtat econòmica no podrà ser sinó coercitiu i destructiu per a una societat lliure. En *Capitalisme i llibertat* (1962), l'economista nord-americà Milton Friedman (1912-2006) va defensar que moltes de les activitats de l'Estat que gaudien d'una gran acceptació, anaven

de manera il·legítima contra la llibertat individual. La seguretat social, o qualsevol programa de pensions obligatori dirigit per l'Estat, és un dels seus principals exemples.

Friedman critica les lleis del salari mínim per raons semblants. L'Estat no té cap dret a impedir als empresaris pagar el jornal que vulgui, per baix que sigui, si els treballadors estan disposats a acceptar-lo. L'estat, doncs, viola la llibertat individual quan promulga lleis contra la discriminació. Si el empresaris volen discriminar per raons de raça, de religió o el que sigui, l'Estat no té dret a impedir-ho.

En *Anarquia, Estat i utopia* (1974) Robert Nozick ofereix una defensa filosòfica dels principis llibertaris i ataca les idees ordinàries de la justícia distributiva. Parteix de l'afirmació que els individus tenen drets “tan forts i de tan llarg abast” que “s'ha de preguntar què és el què ha de fer l'Estat, si és que ha de fer alguna cosa”. Arriba a la conclusió que “només es justifica un estat mínim, que es limiti a fer complir els contractes i a protegir a les persones de la força, el robatori i el frau. Qualsevol Estat que vagi més enllà viola el dret de les persones a que no se les forci a fer certes coses, i no està justificat”.

Segons Nozick “no hi ha res de dolent en la desigualtat econòmica en sí mateixa. Rebutja la idea que una distribució justa hagi d'atenir-se a una certa pauta, encara que es tracti d'uns ingressos iguals, d'una utilitat igual o d'una provisió igual de les necessitats bàsiques.” El que importa és com s'ha arribat a aquesta distribució.

"[...] Cap principi d'Estat final o principi de distribució pautada de justícia pot ser realitzat contínuament sense intervenció contínua a la vida de les persones. [...] Per mantenir una pauta s'ha de, o bé intervenir contínuament per impedir que la persona transmeti recursos com vulgui, o bé intervenir contínua (o periòdicament) per prendre recursos d'algunes persones que altres, per alguna raó, van decidir transmetre'ls a elles ."[2]

La justícia distributiva

Hi ha un rebuig a les teories de la justícia basades en pautes. S'inclina per les que estan a favor de que s'esculli allò que es vulgui en un mercat lliure. Sosté que la justícia distributiva depèn de dos requisits: La justícia en el que inicialment es té, i la justícia en les transferències.

El primer requisit vol saber si amb els recursos amb els que algú ha fet diners són legítimament seus (si va guanyar una fortuna venent béns robats, no tindrà dret a gaudir d'ella).

El segon requisit vols saber si algú ha fet diners a partir de lliures intercanvis en el mercat o gràcies a donacions que altres han concedit voluntàriament. Si la resposta a ambdues preguntes és que sí, tindrà dret a posseir el que posseeix i l'Estat no podrà prendre-li sense el seu consentiment. Si no es perquè es comença amb guanys aconseguits amb males arts, qualsevol distribució que resulti d'un mercat lliure serà justa, per igual o desigual que sigui.

No és fàcil determinar si les possessions de les que deriven les posicions econòmiques actuals s'han obtingut amb bones o males arts. Si es pot demostrar que els que avui es troben en el lloc més alt són els beneficiaris de la injustícia del passat, hi haurà raons per remeiar la injustícia per mitjà dels impostos, de reparacions o d'altres maneres. Però s'ha de tenir en compte que aquestes mesures estarien encaminades a remeiar errors del passat, no a que hi hagi una major igualtat entre sí.

L'impost als productes del treball va directament relacionat amb els treballs forçats. Algunes persones troben aquesta afirmació òbviament veritable: prendre els guanys de n hores laborals és com prendre n hores de la persona; és com forçar la persona a treballar n hores per al propòsit d'una *altra*.

"[...] Qui decideix treballar més hores per obtenir un ingrés més gran que el suficient per a les seves necessitats bàsiques prefereix alguns béns o serveis extres que la recreació i les activitats que podria fer durant les hores no laborables possibles; mentre que qui decideix no treballar temps extra prefereix les activitats recreatives sobre els béns i els serveis extres que podria adquirir treballant més. Atesa aquesta situació, si fos il·legítim per a un sistema impositiu apoderar-se d'alguna cosa de la recreació de l'home (treball forçat) amb el propòsit de servir als necessitats, com pot ser legítim per a un sistema impositiu apoderar-se d'alguns dels béns de l'home amb tal propòsit?"

Per què hem de tractar l'home, la felicitat del qual requereix de certs béns o serveis materials, de manera diferent de com tractem l'home, les preferències i desitjos del qual fan innecessaris aquests béns per a la seva felicitat? Per què l'home que prefereix veure una pel·lícula (i que ha de guanyar els diners per pagar la butlleta) ha d'estar exposat al requeriment d'ajuda a la necessitat, mentre que una persona que prefereix observar una posta de Sol (i, per tant, no necessita guanyar diners extra) no ho està? No és, de fet, sorprenent que els redistribucionistes decideixin desentendre's de l'home, els plaers del qual són tan fàcilment assolibles sense feina extra, mentre afegixen, en canvi, una càrrega més al pobre infortunat que ha de treballar pels seus plaers? En tot cas, hom esperaria el contrari.

Per què se li permet a la persona amb el desig no material o no consumista procedir sense obstacles cap a la seva alternativa possible i preferida, mentre que l'home els plaers o desitjos dels quals suposen coses materials i que ha de treballar per diners extra (servint, per això, a qualsevol que consideri que les seves activitats són prou valuoses per pagar-li) se li restringeix el que pot fer?"[2]

Bibliografia:

[1] Sandel, M. J. 2016. *Justícia. ¿Hacemos lo que debemos?*. Penguin Random House,

[2] Nozick, R. 1974. *Anarquía, Estado i utopía*. FCE